

PREDNOSTI I NEDOSTACI KOMPOZICIJE TIMA 4:2 U ODBOJCI

**Prof.dr Predrag Nemec
Fakultet za menadžment u sportu
ALFA UNIVERZITET**

PRINCIPI I KOMPOZICIJE TIMA

- **Kompozicija** tima, **ili sastav jedne ekipe**, je i najteži deo posla prilikom stvaranja tima. I veomaiskusni treneri, kada dođu u situaciju da moraju *izabrati najkompaktniju celinu*, mogu da padnu na ovom ispitu.
- U kompoziciji se ne sastavlja ekipa od najboljih igrača, nego se pronalazi najhomogenija celina. Da bi se ostvario ovaj zadatak ekipu moramo **STVARATI, A NE SASTAVLJATI**

OSNOVNE PREDNOSTI 4:2 KOD DECE

- Smanjena količina trčanja dizača da bi se stigla lopta;
- Ne narušava se tehnika kada se vrši dodavanje;
- Broj dodira sa loptom podeljen je na dva dizača, što omogućava da ne dođe brzo do zamora; stiti od zamora; preteranog
- Podela obaveza dizača omogućava veću stabilnost u psihološkoj sferi, zbog smanjenog broja grešaka; zbog rotacije dizača tokom igre
- Stvaranje dizačke opcije “NE MOŽE BEZ MENE” i njihove tvrdoglavosti (neposlušnosti) u ispoljavanju tehničko - taktičkih zadataka - nameće im veći motiv za dokazivanje;

- Raznovrsnost dizanja mogućih varijanti je lakša zbog samo dva smečera kod jednog dizača, što znači da će lakše određene akcije uigrati sa dva smečera nego sa pet u kompoziciji 5:1;
- Smečerima je, kada se naviknu na ovu kompoziciju (4:2), lakše prilagođavanje na druge dizače u slučaju iznenadne potrebe za zamenom dizača ili taktičke varijante;
- U slučaju povrede prvog dizača nije veliki hendikep kod 4:2, ako dođe do njegove zamene, kao u kompoziciji 5:1, zato što tada drugi dizač postaje nosilac igre a zamena povređenog dizača preuzima ulogu drugog dizača;
- Igra u odbrani dizača u kompoziciji tima 4:2 je preciznija i izraženija zbog suptilnije odbojkaške tehnike;
- **Ekipa (tim) koja stalno razmišlja o napadu i smečiranju malo misli o odbrani**

- Promena, ritma, načina dizanja i vrste napada prouzrokovana je igrom dva dizača a oni su ti koji stvaraju preduslove za teže prilagođavanje protivnika na njihovu igru i moguće taktičke varijante;
- Potreba za stvaranjem kreativnosti dizača je veća jer su izbori akcija premali, što omogućava veću uigranost i preciznost koja dovodi do veće efikasnosti;
- Edukacija **drugog trenera**, koji preuzima obavezu treniranja drugog dizaču, toliko je neophodna koliko i usvajanje znanja dizačke tehnike;

- Kada se u kompoziciji tima nalaze dva dizača podjednaka odgovornost, za efikasnost u napadu, pripada i dizaču i smečeru. Za razliku od kompozicije tima 5:1 gde dizač ima opravdanje za sve što je uradio za izvođenje napada.
- Povremeno na treningu i smečera staviti u ulogu dizača, da bi osetili zahtevnost i kompleksnost takve timske uloge tako da ne bi imali suviše primedbi na dizanje;

- Kompozicija tima po principu 4:2 nije se primenjivala u tolikoj meri kao 5:1.
- Veći zahtevi odbojkaškog nadigravanja u poslednje vreme iziskuju da i ostali igrači preuzimaju uloge koje im ne pripadaju u njihovoj strateškoj koncepciji.
- Zbog toga mogućnosti u usvajanju tehnike i princip univerzalnosti igrača dolazi više do izražaja u kompoziciji 4:2.
- Ona prima znatno veći broj kombinacija i varijanti u napadu i odbrani i rešava jedan od osnovnih problema savremene odbojke, a to je nedostatak dizača.
- U kompoziciji tima 5:1 u novije vreme, kod kreativnijih trenera, ulogu dizača iz zone odbrane preuzima **libero**.

SLOŽENOST NAPADA

- Složenost organizovanja napada, uvežbavanje velikog broja varijanti i finesa, nameće potrebu komponovanja tima po principu 4:2, odnosno igru sa dva dizača. Ovako sastavljen tim ima i neke slabosti, ali i mnogostruke prednosti nad nekim drugim principima komponovanja tima, a pre svega u odnosu na princip 5:1.
- Složenost organizovanja napada, uvežbavanje velikog broja varijanti i finesa nameće potrebu komponovanja tima po principu **4:2**, odnosno igru sa dva dizača.

RAZLIKE U KOMPOZICIJI 5:1 i 4:2

JEDAN DIZAČ

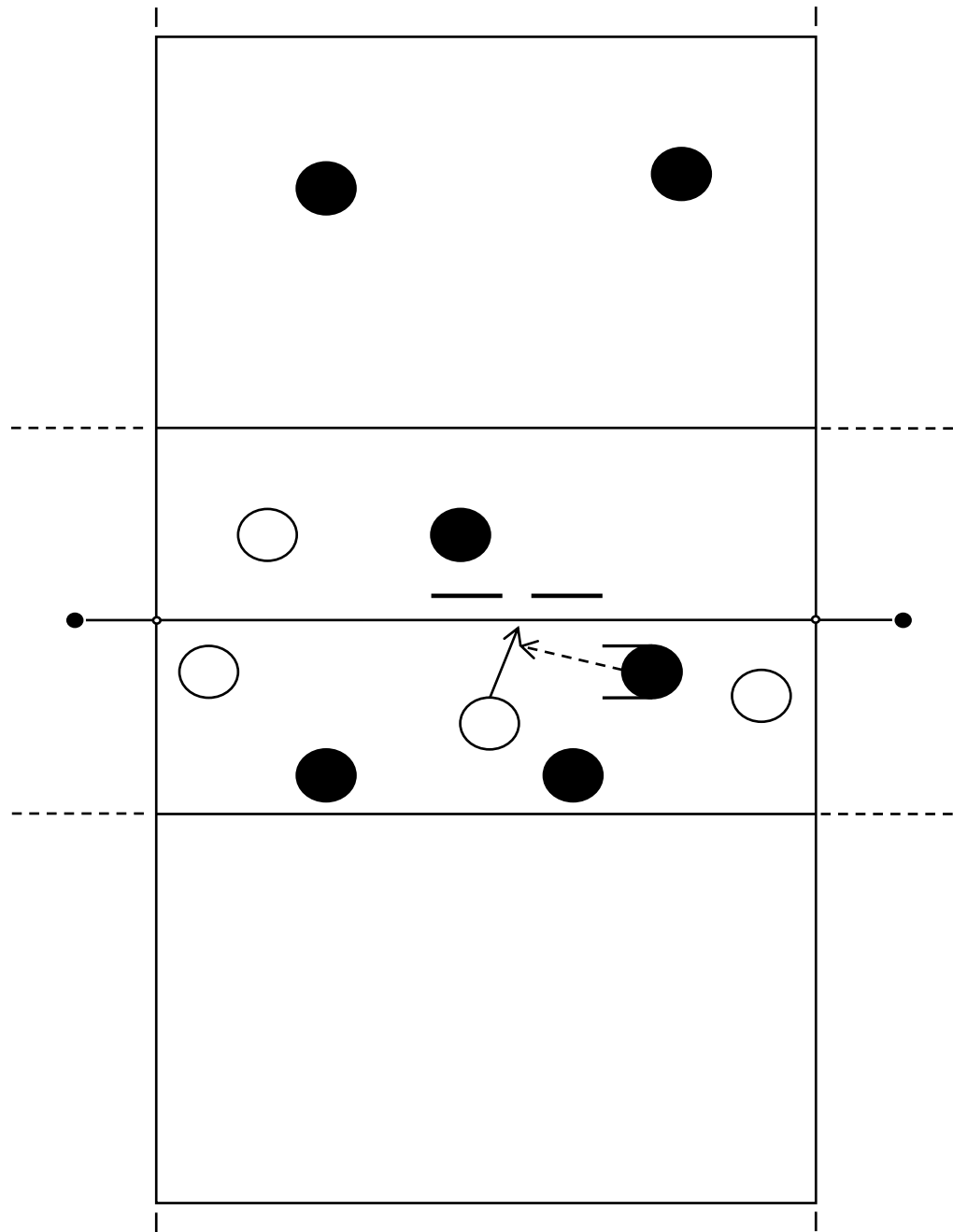
- Ekipe, koje igraju isključivo sa kompozicijom tima 5:1, opredeljuju se za negovanje jednog dizača, **super - specijaliste**.
- On je najčešće duša tima, njen vođa i motorni pokretač.
- Svaki igrač, pa i dizač, ne može igrati **izuzetno** na **većem broju utakmica**, pogotovo ne na jednom većem turniru. Nije naviknut na takvu vrstu opterećenja i kontinuiteta efikasne tehnike u nadigravanju.
- Usled tog nedostatka biva zamenjen.
- Šta biva sa timom čiji dizač igra prosečno?
Taj tim igra ispod proseka!

- U takvim situacijama treneri najčešće pribegavaju zameni dizača.
- Pošto je dizač, koji izlazi iz igre, "super - specijalista", a time i favorizovan kao igrač, njegov zamenik se nalazi u veoma nepovoljnoj situaciji.
- On ulazi u igru kada je njena organizacija popustila i kada je treba podići na viši nivo, za šta je potreban veoma visok nivo aspiracije i tehničkih mogućnosti, a to drugi dizač (njegova zamena) najčešće nema.
- Stoga se preuzimanje prvog dizača najčešće ispoljava nesigurnošću smečera, a i samog dizača.
- On obično uspeva da održi zatečeno stanje.

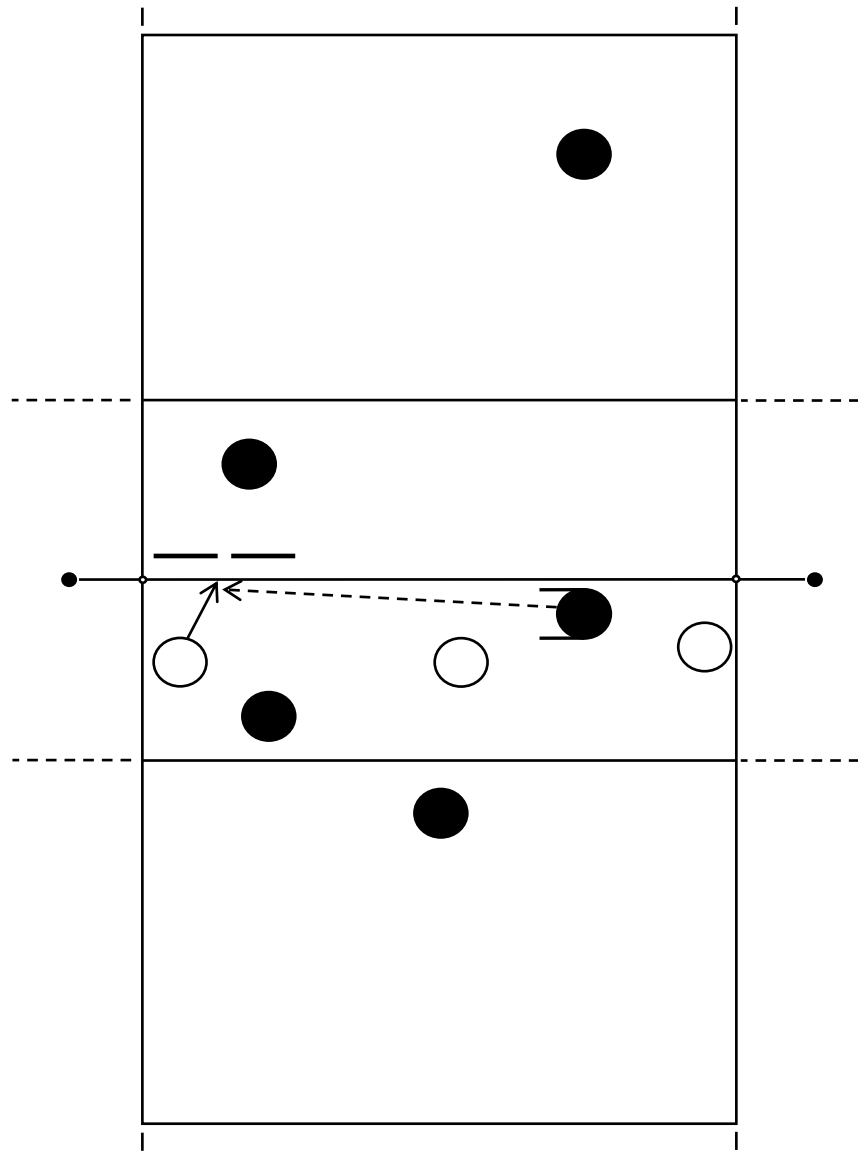
- U kompoziciji tima po principu 5:1, dizač se u tolikoj meri *usredsređuje na svoju ulogu dizača*, **da u velikoj meri zanemaruje ostale uloge u nadigravanju**, koje su takođe veoma značajne (blok retko efikasan, polovična zaštita polja...).
- Tako se događa da se dizači, koji imaju izuzetne telesne predispozicije, **u nespecifičnim elementima često ispoljavaju ispod proseka**.
- *Tome doprinosi neprekidno usredsređenje na osnovnu ulogu* i neprekidno iščekivanje situacije, u kojoj će ispoljiti tu svoju osnovnu, specijalističku ulogu.

- Stoga je igra u **bloku retko efikasna.**
- ***Zaštita polja je često polovična.***
- Dizač, koji je najbolji tehničar (najbolje vlada tehnikom) u ekipi, neretko sa lakoćom dolazi u kontakt sa loptom u odbrani, **ali je zato usled brzopletosti najčešće**, veoma neprecizno, upućuje na očekivano mesto.
- U ovakvim situacijama i *podsvesne reakcije* imaju svoj udeo.
- Ako lopta u odbrani ne dođe do dizača, on ima priliku da ostvari svoju specijalističku ulogu. Da bi to bilo moguće, on mora biti pripravan da reaguje kao dizač.
- **To nameće usredsređenje na dve mogućnosti, ali najčešće umanjuje u određenoj meri efikasnost obe.**
- Zato se većina dizača-specijalista, najčešće znatno slabije, ispoljava u organizovanju napada u situacijama iz igre, odnosno **posle sopstvene odbrane.**

- Poseban nedostatak, koji se teško može otkloniti u kompoziciji tima 5:1, su određene situacije u odbrani od smečovanja i plasiranja.
- Ako se pretpostavi da ekipa, koja je komponovana po principu 5:1, igra u odbrani sistem uglom napred. U slučajevima kada lopta prođe kroz blok, između dva blokera, pored bloka, preko njega (dizača) ili je upućena sa prostora dalje od mreže i ne dotakne ga, **u zoni odbrane ostaju samo dva igrača.**
- Ako je jedan od dvojice igrača u odbrani dizač, on je u velikoj meri usredsređen na **svoju specifičnu ulogu**, kao organizator napada i spreman je da loptu prihvati u toj ulozi, zanemarujući činjenicu da odbrana još nije ostvarena. Stoga se često događa da se, u ovakvim situacijama, **dizači kreću prema mreži kako bi zauzeli što povoljniji položaj za dizanje.**

- Ako je lopta upućena na dizača on je najčešće, u takvim situacijama, **prihvata nedovoljno usredsređen** ili u fazi kretanja unapred, tako da su odbrambene akcije dizača veoma neprecizne.
- Ovome se može dodati da se deo taktiziranja u cilju slabljenja napada protivnika može ostvariti upućivanjem lopte na dizača, koji je u odbrani. Naravno, to dolazi u obzir u situacijama kada se lopta, usled nemogućnosti efikasnijeg napada, prebacuje odbijanjem prstima.
- Bez obzira na koji način je lopta upućena, ako se u zoni odbrane nalazi samo jedan igrač, zbog okolnosti koje smo opisali, odbrana će biti veoma otežana.

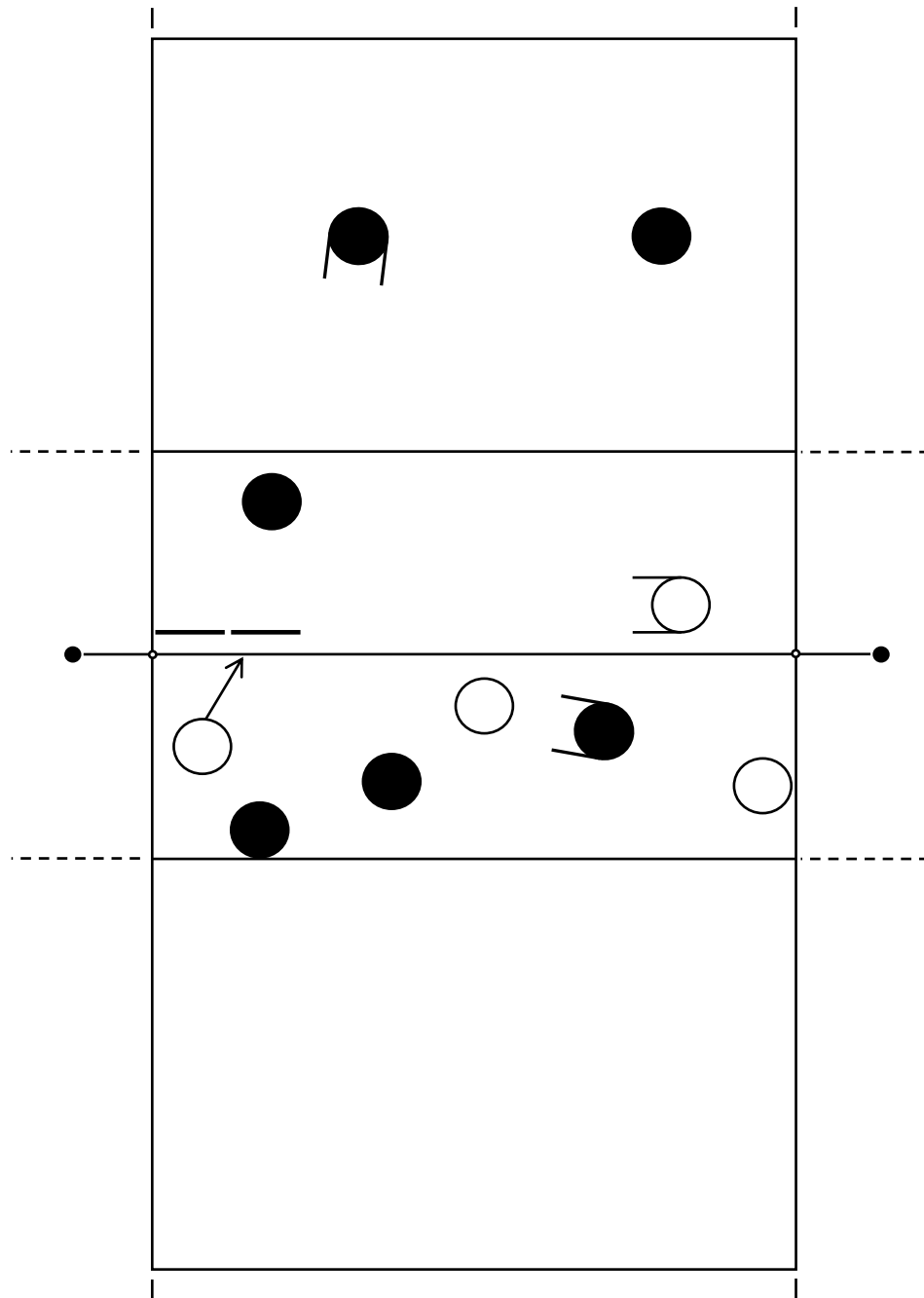
- I pored toga što je dizač na svom mestu, napad ne može biti organizovan na višem nivou, jer je prvo odbijanje lopte izvedeno najčešće krajnjim naporom i veoma neprecizno.
- Slična situacija je ako se dizač zadrži u odbrani i uspešno prihvati loptu. ***Ulogu dizača će preuzeti jedan od smečera***, što opet, u velikoj meri, predstavlja samo improvizovanje napada i umanjuje mogućnost odigravanja složenijih varijanti napada.

RAZLIKE U KOMPOZICIJI 5:1 i 4:2

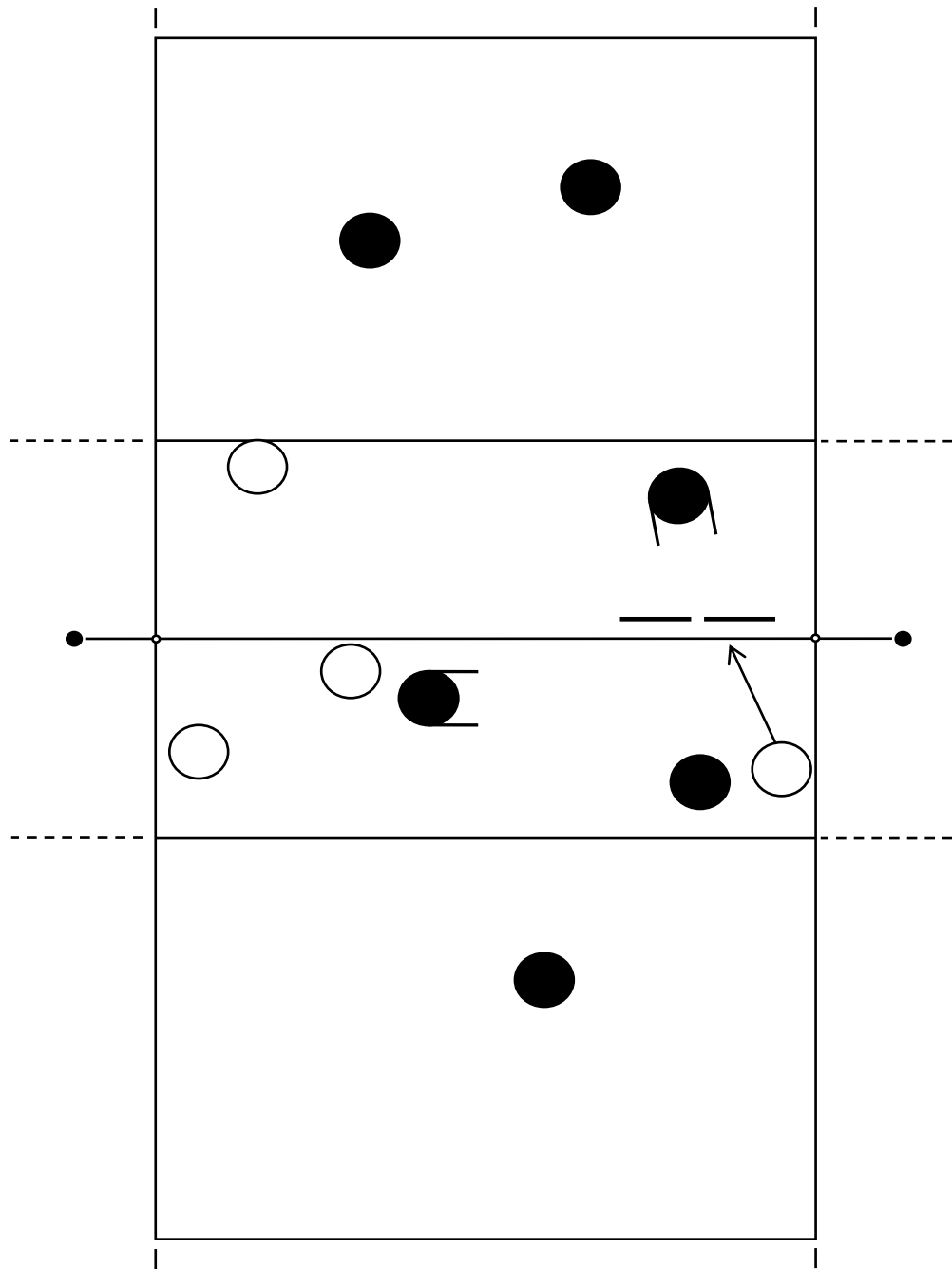
DVA DIZAČA

- Ako su u postavi dva dizača, ređe se događa da istovremeno oba igraju slabo. Obično je jedan nešto manje uspešan, pa se većina organizovanja napada, kao i vođenja cele igre, prebacuje na onog drugog.
- To praktično znači da će "lošiji dizač" svoju ulogu ostvariti samo u zoni napada, ili će iz zone odbrane ulaziti samo u određenim situacijama, ili će ulaziti samo iz jedne zone.
- U toku utakmice, njegov udeo u igri može se menjati, što zavisi od njegove uspešnosti, odnosno njegovog oporavka i pokazivanja sve veće uspešnosti u igri.
- Uspešnost u igri zapažaju sami igrači, dizači još i više, a o njoj vode računa i treneri, odnosno ekipa koja snima igru.

- Ekipe, koje igraju sa kompozicijom tima 4:2, često prave slične greške. One nastaju iz želje da se iz igre, odnosno posle odbrane, u svakoj prilici organizuje napad preko tri smečera.
- Tada se ekipa može naći u sličnoj situaciji, kao kada igra sa jednim dizačem.
- Zato se preporučuje da dizač, koji je u odbrani, u njoj i ostane do njenog kraja, nastojeći da loptu, ako je primi, **doda kao dizač dizaču**, kako bi bilo moguće organizovati uspešan napad i preko dva smečera.
- To je, u velikoj meri, olakšano, jer se na mreži nalazi jedan od dvojice dizača.

- Ukoliko se dizač nalazi iza bloka, preuzimajući ulogu njegovog zaštitnika, onda je situacija još povoljnija. U slučajevima uspešne odbrane, taj igrač je u situaciji da preuzme ulogu dizača, što znači mogućnost organizovanja napada sa tri smečera.
- Može se staviti zamerka da, zadržavanje jednog dizača u odbrani, u znatnoj meri slabi napad, jer ga svodi na učestvovanje dva smečera. Pojedini stručnjaci misle da je to rezonovanje onih, koji su zaokupljeni napadom kao najatraktivnijim delom odbojkaškog nadigravanja.
- *Mislimo da je to rezonovanje onih koji su zaokupljeni napadom kao najatraktivnijim delom odbojkaškog nadigravanja.*

- Treba se podsetiti da je **za dobru odbranu neophodna sigurnost, samokritika, podnošenje osujećenja u naglašenoj meri i često izuzetno požrtvovanje.**
- **U napadu**, u velikoj meri dolazi do izražaja **suptilnost izvođenja pojedinih delova tehnike napada.**
- Sigurno je da je mnogo teže negovati osobine, koje dolaze do izražaja u odbrani. Takav je slučaj kod naših odbojkaša. *U odbojci, kao i u šahu, nije preporučljivo razmišljati o dva poteza unapred.* Najbolja rešenja i pun učinak treba dati u potezu, **koji se odvija ili je na radu.**
- *U odbojci, kao u šahu, nije preporučljivo razmišljati o dva poteza unapred. Najbolja rešenja i pun učinak treba dati u potezu koji se odvija ili je na radu.*

- Posebna prednost napada u kompoziciji tima po principu 4:2, je mogućnost napada sa dva ili tri smečera. To znači da dizači, svakog trenutka, mogu postati napadači, a to u znatnoj meri otežava organizovanje odbrane protivnika, posebno blokiranje.
- Ova prednost može se realizovati u timu koji ima dva dizača niže telesne visine, a prosečna kao napadači. Njihova prosečnost u napadu je dovoljna da privuče pažnju blokera.
- U situacijama kada je barem jedan od dizača visokog telesnog rasta i uspešniji smečer, mogućnosti su mnogo veće. Ako je niži dizač, odličan skakač i odličan smečer, to je onda varijanta koja je slična onoj najpogodnijoj i koju nije lako ostvariti: da su u timu dva visoka dizača, koji su i odlični smečeri.

TAKTIČKI PODUHVATI ZA TRENERE KOJI NISU SPREMNI DA STVARAJU DIZAČE

- Stavljanje srednjem blokeru markere (dizač uvek iz prednje zone);
-
-
-
-

HVALA NA PAŽNJI

